

בבא מציעא ט'

אופן הקניה בגמל ובחמור הגמרא מביאה ראיה, שרכוב אינו קונה במקום מנהיג. ממה ששנינו, שנים שהיו מושכין בגמל ומנהיגין בחמור, או שהיה אחד מושך ואחד מנהיג, במדה זו קנו. רבי יהודה אומר, לעולם לא קנה עד שתהא משיכה בגמל והנהגה בחמור. מפני שחמור דרכו בהנהגה וגמל דרכו במשיכה. וממה ששנינו בברייתא שדוקא אם אחד מושך ואחד מנהיג חכמים אומרים ששניהם קנו, משמע שרכוב לא קנה⁸⁷ במקום מנהיג. דוחה הגמרא, שגם אם אחד רוכב הוא קנה, וחכמים אומרים שאם אחד מושך בחמור ואחד מנהיג בגמל קנו. להוציא מדברי רבי יהודה שאומר שמושך בחמור ומנהיג בגמל לא קנו, וקונים רק במשיכה בגמל והנהגה בחמור. שואלת הגמרא, אם כך יערבו וישנו אותם ביחד⁸⁸, שנים שהיו מושכים ומנהיגים, בין בגמל ובין בחמור? עונה הגמרא, שיש צד אחד שאינו קונה גם לדברי חכמים. יש אומרים משיכה בחמור, ויש אומרים הנהגה בגמל.

ויש מי שמקשה מהסיפא של דברי התנא קמא, במדה זו קנו. מה הם באים למעט?, לכאורה למעט רכוב שלא קנה. דוחה הגמרא, שבמדה זו קנו בא למעט את המקרה ההפוך. שואלת הגמרא, אם כך הם דברי רבי יהודה⁸⁹ שרק משיכה בגמל והנהגה בחמור קנו? אומרת הגמרא, שיש ביניהם צד אחד שלא קונה לרבי יהודה וקונה לחכמים. יש אומרים משיכה בחמור, ויש אומרים הנהגה בגמל.

אחד רכוב חמור ואחד תפוס במוסירה ומביאה הגמרא ראיה ממה ששנינו, אחד רכוב זה קנה חמור וזה קנה מוסירה.

תמור ואחד תפוס במוסירה, זה קנה חמור וזה קנה מוסירה. הרי שרכוב קונה. דוחה הגמרא, שמדובר כאן במנהיג ברגליו. שואלת הגמרא, אם כן שהרכוב יקנה גם במוסירה⁹⁰? מבארת הגמרא, שהברייתא אומרת זה קנה חמור וחצי מוסירה, וזה קנה חצי מוסירה. שואלת הגמרא, מובן שהרכוב קנה חצי מוסירה, מפני שבן דעת הגביה את ראשה השני מן הקרקע. אבל מדוע המחזיק במוסירה קנה חצי ממנה, הרי ראשה השני מונח במקומו והמגביה חפץ מן ההפקר לא קנה עד שיגביה את כל החפץ? אלא הברייתא אומרת זה קנה

87 וא"ת אולי כ"ש שהרכוב שתופס בה קנה. וי"ל שדייק ממשנה יתרהממה שלא כתוב שנים שמושכים או מנהיגים בין בגמל בין בחמור. וא"ת אולי לא עירבם להשמיע שמשכיכה דרכה בגמל והנהגה בחמור ואפ"ה אם אח' מושך וא' מנהיג בגמל המשיכה אינה מבטלת את הנהגה וכן להפך בחמור. וי"ל שאם משיכה והנהגה מועילות בשניהם פשוט שלא יבטלו זא"ז. תוס'.

88 לפי הס"ד במדה זו קנה ממעט קנין אחר או רכוב במקום מנהיג. תוס'.

89 יהיה אפשר להקשות שמגוף הברייתא או שהיה אחד רכוב ואחד מנהיג משמע שבשנ הצדדים קנו. תוס'.
90 אם גורסים אי הכי, אם נאמר שכשהרכוב אין מנהיג ברגליו קונה את הבהמה משום שתופס בה לא קנה מוסירה מפני שלא שייך קנין מוסירה במטלטלין אלא רק הגביה או משיכה. אבל אם מדובר במנהיג ברגליו יקנה גם את המוסירה במשיכת הבהמה, אם אומרים במשך בהמה זו וקני כלים שעליה קנה. ויפשוט את הבעיה לקמן בזה מכאן שאינו קונה. תוס'.

חמור וכל המוסירה, וזה קנה את מה שתפוס בידו. שואלת הגמרא, גם אם תמצא לומר שהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, זה כשהגביה אותה עבור חבירו. אבל כאן התפוס במוסירה הגביה אותה על דעת שהוא יזכה בה. אם הוא לא קנה האם הוא מקנה לאחרים? אלא אמר רב אשי, זה קנה חמור ובית פגיה, חלק המוסירה שבראשו של החמור, וזה קנה מה שתפוס בידו, ואת השאר לא קנה לא זה ולא זה⁹¹.

דברי ר' אבהו שאמר זה קנה חמור ואפ' רבי אבהו אמר, באמת הבריייתא אומרת כמו בית פגיה וזה קנה מוסירה הם ברותא ששנינו, זה קנה חמור, וזה קנה את כל המוסירה ואפילו את בית פגיה שבראש החמור, הואיל והוא יכול להביא במשיכה אחת את המוסירה כולה מראש החמור שהוא גבוה יותר⁹² אליו. ואומרת הגמרא שדברי רבי אבהו הם 'ברותא', שאין לומר כדבריו, ואפילו אם יכול לנתקת אינה הגבהה. שאם לא נאמר כן טלית שחציה היה מונח על גבי עמוד וחציה על גבי קרקע. ובא אחד והגביה את חציה מעל הקרקע, ובא אחר והגביה את חציה מעל העמוד. האם הראשון קנה והשני לא קנה, הואיל והראשון יכול לנתקת ולהביאה אצלו⁹³. אלא אין לומר כדברי רבי אבהו⁹⁴.

רכוב בשדה ומנהיג ברגליו ומביאה הגמרא ראייה שרכוב קונה במקום מנהיג. ומנהיג בעיר קנו מדברי רבי אליעזר, רכוב בשדה ומנהיג בעיר קנה. דוחה הגמרא שגם כאן מדובר במנהיג ברגליו. ורבי אליעזר אומר ששני הסוגים של מנהיג, רכוב ומנהיג ברגליו בשדה, ומנהיג בעיר קונים. שואלת הגמרא, אם כך מדוע רכוב שמנהיג ברגליו בעיר אינו קונה⁹⁵? אמר רב כהנא, מפני שאין דרכם של בני אדם לרכוב בעיר. ואמר רב אשי לרב כהנא, האם אם הגביה ארנק בשבת לא קנה, הרי אין דרך בני אדם להגביה בשבת ארנק? אלא מה שעשה עשה, וכן רכוב בעיר מה שעשה עשה, אפילו שאין דרך בני אדם לעשות זאת. ומדוע רכוב ברגליו בעיר לא קנה?

ואפן הקניה ברכיבה בעיר אלא יש לומר שמדובר במקח וממכר ולא במציאה, כשאמר לו קנה כדרך שבני אדם קונים. ואינו קונה בעיר ברכיבה, מפני שאין דרך בני אדם לרכוב בעיר. ואם הוא רשות הרבים

91 ואפ' אם אומרים משוך בהמה זו וקני כלים שכליה קנה, כאן כיון שתופס במוסירה לא קונה, גם הרכוב לא קונה. כיון שהוא הגביה על דעת עצמו. תוס'.

92 רש"י.

93 משמע שאם נתקה קונה משום שהוגבהה על ידו למעלה מג' טפחים. אע"ג שסופו ליפול לארץ. מפני שתופס בידו אחד מן הראשים, או שכשניתק מן העמוד אינו ארוך כל כך שהראש השני יגיע לארץ. תוס'.

94 ק"ק מנין שרבי אבהו לא יחלוק גם בדין זה. תוס'.

95 אם גורסים אי הכי יש לפרש אם נאמר שלא מדובר במנהג ברגליו בעיר לא קונה מפני שיש בעיר אנשים רבים שמדברים יחד ויש דברים באמצע הדרך, והבהמה אינה הולכת מחמתו. אבל אם הוא מנהיג ברגליו הבהמה הולכת מחמתו גם בעיר. תוס'.

קנה⁹⁶, מפני שאנשים רוכבים ולא מנהיגים את הבהמות פן יפסיקו העוברים בינו לבין הבהמה. ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להנהיג בהמה ברגליו, קנה. ואם היא אשה שאין לה כח לאחוז את הבהמה בידה, קנתה. ואם הוא אדם זול ביותר שדרכו לרכוב בכל מקום, קנה.

הספק של ר"א באומר משוך בהמה וקנה כלים

הסתפק רבי אלעזר, מה הדין באומר לחבירו, משוך בהמה זו לקנות כלים שעליה. שואלת הגמרא, אם אמר לו לקנות האם אמר לו וקנה, הרי הוא אמר אתה התכוון לקנות אבל הוא לא אמר לו יקנה בכך!. אלא משוך בהמה זאת וקנה כלים שעליה⁹⁷. האם המשיכה של הבהמה מועילה לקנות את הכלים או לא. ואמר רבא אם אמר לו קנה בהמה וקנה כלים האם קנה את הכלים!?. הרי הבהמה היא חצר מהלכת ובחצר מהלכת לא קונה. ואם תאמר שהבהמה עמדה הרי שנינו, כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה. והלכה שבכפותה קנה.

ואמרו רב פפא ורב הונא בנו של רב יהושע לרבא, האם כשהיה הולך בספינה ודגים קפצו לתוך הספינה לא יקנה אותם בקנין חצר!. ואמר רבא, הספינה נחה על פני המים, והמים הם שמולכים אותה⁹⁸. ואמר רבינא לרב אשי היתה מהלכת ברשות הרבים והבעל זרק גט לתוך חיקה או לתוך קלתה האם אינה מגורשת⁹⁹? אמר לו רב אשי, הסל מונח במקומו על האשה, והאשה היא שהולכת תחתיו.

משנה

היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה, ואמר לחבירו תנה לי ונטלה ואמר אני זכיתי, בה זכה בה. אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחילה, לא אמר כלום. שאפילו אם אומרים המגביה מציאה לחברו לא זכה חברו, כשנתנה לו זכה בה¹⁰⁰.

גמרא

ר"א אומר מי שליקט פאה לעני זכה לו שנינו במשנה במסכת פאה, מי שליקט את וחכ"א יתננה לעני הנמצא ראשון הפאה¹⁰¹ ואמר הרי זו לפלוני עני, רבי אליעזר אומר זכה לו. וחכמים אומרים, יתננה לעני הנמצא ראשון. עולא אמר בשם רב

96 ברא"ש לא גורס ואי רה"ר קני אלא אי ברה"ר. אבל הרמב"ם גורס כגירסתנו. הגהות הגר"א.

97 הספק הוא כיון שמשרכת הבהמה שהולכת מעצמה לא שייכת לכלים, אבל אם אמר משוך קופה זו וקנה כלים שבה יקנה את הכלים במשיכה. ואם אמר קנה בהמה וקנה כלים שעליה היה פשוט שקנה את הכלים בחצר אם הבהמה כפותה. תוס'.

98 אע"ג שבקידושין אמרו שת"ח רכוב הוא כמהלך כיון שחצר התרבתה משום יד היא דומה לידה שהולכת עם הגוף. וכן בשבת אגוז בכלי וכלי נח ע"ג המים אינה הנחה משום שאינו דומה למשכן שלא היו מצניעים בדבר הנד ומתנועע. תוס'.

99 רש"י פירש שהרי שנינו זרק לתוך קלתה מגורשת. והקשו תוס' שנעמיד בכפותה. ושמא הוא דוחק או שהקשיה היתה מסברא כמו שהקשה בספינה ולא מכח המשנה. תוס'.

100 רש"י.

101 אדם אחר שאינו בעל השדה. אבל בעל השדה אפילו הוא עני אי אפשר לומר מיגו דזכי לנפשיה שכן התורה מזהירה את בעל השדה "לא תלקט לעני". רש"י.

יהושע בן לוי, שמחלוקת חכמים ורבי אליעזר היא בעשיר שליקט פאה לצורך עני. רבי אליעזר סובר שאומרים 'מיגור', שכיון ואם ירצה יפקיר נכסיו ויהא עני, ויהיה ראוי ללקט פאה, גם עכשיו הוא ראוי ללקט פאה. ו'מיגור' שהוא זוכה לעצמו, הוא זוכה גם לחבירו. וחכמים סוברים, שאומרים רק 'מיגור' אחד ולא שני 'מיגור'! אבל בעני שזוכה בפאה לעני אחר, לדברי הכל זכה לעני השני. מפני שלדברי הכל אומרים 'מיגור' אחד של 'מיגור' זוכי לנפשיה זכי במי לחבריה!

ר"נ הקשה הכל עניים אצל מציאה ואם המח' מעשיר לעני כמי היא המשנה היא מעני לעני¹⁰², שהרי כולם נחשבים כעניים

לגבי מציאה, שכל אדם ואפילו עשיר זכאי לזכות במציאה. ושנינו במשנה, היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי נטלה ואמר אני זכיתי בה, זכה בה. והבינה הגמרא, שהוא מודה שזכה מתחילה לחברו, אלא שעכשיו הוא אומר אני זכיתי בה ורוצה לזכות בה לעצמו. אם המחלוקת היא מעני לעני המשנה היא כחכמים, שאומרים שלא זכה לעני האחר מפני שלא אומרים מיגור, אלא רק כאשר הגביה לדעת שניהם¹⁰³. ולא כשאינו מגביה לעצמו. אבל אם מעני לעני לדברי הכל זכה לו, והמשנה אינה לא כרבי אליעזר ולא כחכמים. אלא מוכח שנחלקים במקרה של עני שזכה לעני. אמר לו, אין מכאן ראייה, מפני שהמשנה מדברת כשאמר, מתחילה הגבהתי אותה לצרכי ולא לצורכך. אבל המגביה מציאה לחברו זכה חברו.

102 ויחלקו בתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים. שהרי ר"ח שאמר כמו ר"נ המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו אמר בגיטין די"א שחולקים בתופס לבע"ח כד שר"פ דחה, ודלמא במיגור פליגי. תוס'.

